

**ȘCOALA NAȚIONALĂ DE STUDII POLITICE
ȘI ADMINISTRATIVE**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC
PROF.UNIV.DR. TEODOR MELEȘCANU**

**Doctorand
Irina-Elena ERHAN**

**BUCUREȘTI
2017**

**ȘCOALA NAȚIONALĂ DE STUDII POLITICE
ȘI ADMINISTRATIVE**

**ELEMENTE IDENTITARE PERSANE ÎN CONTURAREA
STILULUI IRANIAN DE NEGOCIERE DIPLOMATICĂ.
STUDIU DE CAZ: ACORDUL NUCLEAR IRANIAN**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC
PROF.UNIV.DR. TEODOR MELEȘCANU**

**Doctorand
Irina-Elena ERHAN**

**BUCUREȘTI
2017**

CUPRINS

Cuvânt înainte

Notă asupra traducerilor, transcrierilor fonetice și datelor calendaristice

INTRODUCERE

Prezentarea temei de cercetare și obiectivele cercetării

Ipoteza de cercetare

Motivația cercetării

Relevanța și actualitatea cercetării

Cadrul teoretic al cercetării

Coordonate metodologice

Structura tezei

Repere bibliografice

I. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND CONCEPTUL DE NEGOCIERE DIPLOMATICĂ

I.1. Concepte-cheie în procesul de negociere

I.2. Paradigme de gândire asupra conceptului ”negociere”

I.2.1. Teoria interdependenței complexe și teoria rețelelor

I.2.2. Teoria alegerii raționale, a jocurilor și teoria deciziei comportamentale

I.2.3. Teoria capitalului social

I.3. Cadre contemporane de analiză a negocierii

I.4. Negocierea internațională

I.4.1. Teoria jocului pe două niveluri a lui Putnam

I.4.2. Modelul de analiză a politicii externe propus de James Rosenau

I.5. Dimensiunea culturală a negocierii

I.5.1. Teoria dimensiunii culturale propuse de Geert Hofstede

I.5.2. Modelul cultural propus de Edward T. Hall

Concluzii

II. GÂNDIREA STRATEGICĂ IRANIANĂ

II.1. Particularități identitare persane

II.1.1. Șiismul ca spațiu de exprimare a ethosului persan

II.1.1.1. Gândirea iraniană asupra relației tron - altar

II.1.1.2. Interpretarea, în cheie politică, a conceptelor religioase

II.1.2. Elementul lingvistic și cultural în consolidarea identității naționale

II.1.2.1. Iranitate și naționalism

II.1.2.2. Curentul autenticității culturale ca paradigmă a naționalismului iranian

II.1.2.3. Ecuția "arian" - "persan" - "iranian"

II.2. Tipare de gândire iraniană în politica externă

II.2.1. Percepția asupra lumii

II.2.2. Principii strategice și trăsături ale politicii externe iraniene

II.2.3. Mobilizare și facționalizare în realizarea obiectivelor politice

II.2.3.1. Elita politică postrevoluționară

II.2.3.2. Polarizare ideologică și decizie politică

Concluzii

III. NARAȚIUNEA NUCLEARĂ IRANIANĂ

III.1. Doctrina militară iraniană și percepția amenințării

III.2. Interpretarea critică a ambițiilor nucleare iraniene în paradigmă realistă, liberală și constructivistă

III.3. Programul nuclear. Etapizare și motivații

III.3.1. Opțiunea nucleară în cheie naționalistă

III.3.1.1. Teoria complotului străin

III.4. Programul nuclear și justificarea religioasă

III.4.1. Mesianismul šiit în cheie nucleară

Concluzii

IV. STILUL IRANIAN DE NEGOCIERE DIPLOMATICĂ. STUDIU DE CAZ: NEGOCIERILE NUCLEARE DERULATE ÎN INTERVALUL 2013 - 2015

IV.1. Negocierile dintre Iran și comunitatea internațională ca "joc pe două niveluri"

IV.1.1. Arhitectura preferințelor și coalițiilor iraniene în domeniul nuclear

IV.1.1.1. Instituții și organisme formale de decizie

IV.1.1.2. Rețele decizionale informale

IV.1.2. Dimensiunea win-set-urilor în negocierile nucleare cu partea americană

IV.1.3. Pragmatism și compromis în dosarul nuclear

IV.1.4. Conduita echipei iraniene de negociere și rolul relațiilor interpersonale

IV.1.5. Poziții și diferende interne față de negocierile nucleare

IV.2. Contextul intercultural al negocierii cu partea iraniană

Concluzii

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

Prezenta lucrare își fixează drept obiectiv general analiza constructului identitar iranian, în vederea decelării acelor elemente definitorii ale stilului de negociere diplomatică, specific regimului politico-diplomatic de la Teheran, ce continuă să fie în centrul preocupărilor internaționale de peste trei decenii prin Revoluția sa islamică și printr-un program nuclear controversat.

Fără a-și propune tratarea exhaustivă a culturii politice iraniene clasice și moderne, în măsura în care aceasta reprezintă un vector de reper pentru ideologiile actuale și pentru justificarea programului nuclear, cercetarea urmărește eliminarea percepțiilor în alb și negru asupra manierei Teheranului de a face politică și de a acționa, în plan extern, prin evaluarea motivațiilor strategice ale acestuia și prin spectografierea acelor trăsături culturale care contribuie decisiv la conturarea stilului de negociere în plan diplomatic.

În încercarea de a identifica resorturile sistemului de relații ale națiunii iraniene și de a reflecta asupra mecanismelor de funcționare a diplomației nucleare iraniene, cercetarea își propune drept obiective specifice :

- explicarea pluralității viziunii iraniene prin raportare la religie și sacralitate, tradiție, istorie și cultură politică, în condițiile în care gândirea politică iraniană este consecința mileniilor de civilizație persană și a apartenenței la islamul šiit, profund incriminat de gestionarea defectuoasă a raporturilor cu Occidentul, evidențiindu-se astfel maniera în care aceasta se armonizează sau se opune concepțiilor occidentale despre procesul de negociere diplomatică, precum și modul în care influențează problematica relațiilor internaționale;
- analiza direcțiilor sociopolitice iraniene postrevoluționare, a multidimensionalității centrelor de putere formale și informale și a tiparelor de gândire în politica externă, dată fiind tendința "balcanizării" statului iranian, tradusă printr-o instituționalizare a facționalizării elitei, fiecare organism guvernamental oferind membrilor săi, selectați pe bază de clientelism politic sau religios, un statut social, beneficii în scopuri proprii și penetrarea anumitor rețele de putere, inclusiv nucleare;
- furnizarea unui cadru de înțelegere a culturii strategice nucleare iraniene prin etapizarea programului nuclear, enunțarea motivațiilor ideologice și istorice și explicarea narațiunii nucleare prin lentila paradigmelor realiste/ neorealiste, liberale/ neoliberale și constructiviste;
- creionarea unui stil iranian de negociere diplomatică așa cum reiese din negocierile subsumate dosarului nuclear, în perioada 2013 - 2015, prin aplicarea teoriei jocului pe două niveluri a lui Robert Putnam, modelului de analiză de politică externă a lui James Rosenau și a modelelor culturale propuse de Hofstede și Edward T. Hall.

Din perspectivă analitică, demersul se va focaliza asupra conduitei diplomatice persane și a ideologiei Revoluției islamice ca element definitoriu al secolului al XX-lea, prin instaurarea primului stat islamic, și care reprezintă, deopotrivă, debutul reafirmării globale a islamului și apariția unui nou model de negociere a pozițiilor în sistemul internațional.

Aducând cu sine o radicalizare a discursului în termenii rigorismului religios, prin însăși conducerea teocratică a statului, ancorată în preceptele rigide ale šiismului duodeciman, leadershipul iranian a reușit să surprindă comunitatea internațională prin recurgerea la retorică și la exploatarea semantică a unor termeni religioși și politici, de aceea lucrarea urmărește decodarea mesajelor transmise de către Teheran, în condițiile în care, pentru poporul iranian, limba și retorica sunt înțelese drept o oglindă a patrimoniului civilizațional persan milenar.

Având drept reper cultura, istoria și limba, ca forțe de coagulare a națiunii iraniene, și islamul šiit ca sistem sociocultural dominant al societății iraniene, cercetarea va viza, în egală măsură, modul în care cele peste trei decenii de Revoluției Islamice au bulversat această națiune, pusă în dificultatea fie de a rămâne tributară doctrinei *velāyat-e faqīh*, fie de a propune o nouă formă de relecturare radicală a practicilor islamice, ce invită la o noetică coranică în contextul unei societăți în profundă adaptare la provocările globale.

În ceea ce privește ipoteza de cercetare, aceasta pleacă de la următoarea premisă: Dacă nu sunt înțelese mecanismele identitare ce animă diplomația iraniană, atunci nu pot fi anticipate strategiile Teheranului în domeniul nuclear.

La nivel conceptual, lucrarea își propune să demonstreze natura socioistorică și ideologică a motivațiilor programului nuclear iranian, acesta reconstituindu-se într-un instrument de securizare a Iranului și de recunoaștere în plan internațional ca actor-cheie, răspunsurile la întrebările ”De ce un stat este animat de ideea construirii unei arme nucleare?” sau ”Înțelege Iranul proliferarea nucleară ca mijloc de acces la putere?” oferind cheia de înțelegere a aspirațiilor Iranului în materie nucleară, în condițiile în care solicită resurse financiare și intelectuale incomensurabile.

În acest context, se impune a insista asupra importanței strategice a integrării culturii și a mentalității iraniene în procesul de negociere diplomatică, a nevoii de a recunoaște și înțelege credințele, valorile și atitudinile specifice poporului iranian în vederea unei mai bune interacții cu acesta, dar și a decorticării discursului iranian, care să poată servi drept multiplicator de forță în tratativele diplomatice, oferind o perspectivă clară asupra modului în care diversele elemente ale puzzle-ului cultural iranian creionează o situație dată.

Însă, pentru a valida sau respinge ipoteza de cercetare, am recurs la:

- analiza relației dintre religie, cultură, limbă și gândire politică, în condițiile în care șiismul este acaparat de leadershipul iranian, în vederea justificării acțiunilor și a consolidării autorității exponenților ideologiei revoluționare. Însă, în egală măsură, trebuie subliniat faptul că islamul șiit nu reprezintă cauza diferendelor dintre Teheran și cancelariile occidentale ale lumii, ci acesta trebuie analizat din perspectiva modului în care este contextualizat politic, în vederea obținerii de beneficii proprii, inclusiv în dosarul nuclear. Pe de altă parte, domeniul lingvistic a contribuit decisiv la desăvârșirea statului iranian șiit, limba persană supraviețuind și având capacitatea de a reîntineri și de a se reinventa în pofida invaziilor în teritoriile persane de-a lungul istoriei. (Emami, 1965, p. 6). De asemenea, evoluțiile globale tind să oblige teocrația iraniană să-și regândească maniera de abordare a partenerilor de discuție prin raportare la valorile sale culturale. În prezent, literatura și, cu precădere, poezia persană continuă să joace un rol determinant în animarea sentimentului național persan, discursurile elitelor politico – religioase în piețele publice încheindu-se, deseori, cu versuri din ”Šāhnāmeḥ”-ul lui Ferdowsī sau cu trimiteri la renașterea națională iraniană în perioada dinastiilor arabe sunnite ale secolelor VIII - XIII;
- evaluarea politicii externe iraniene prin filtrul ideologic, al specificității sociale și al mobilizării diferitelor grupări politico-religioase, în vederea acaparării puterii politice, economice și militare;
- cartografierea gândirii strategice iraniene în domeniul nuclear, în vederea înțelegerii resorturilor și intereselor iraniene pe termen scurt, mediu și lung de a dezvolta un program nuclear cu dublă utilizare, în condițiile în care un Iran posesor de arme de distrugere în masă ar genera dispute incrementale la nivel regional și global;
- aplicarea modelului ”jocul pe două niveluri” al lui Putnam în cadrul negocierilor dintre Iran și comunitatea internațională, în intervalul 2013 - 2015, pentru a demonstra că deciziile de politică externă ale Teheranului sunt rezultatul calculului simultan al implicațiilor interne și internaționale.

Din punct de vedere al motivației, opțiunea pentru analiza stilului iranian de negociere diplomatică nu este întâmplătoare, discursul politic și acțiunile inițiate de regimul de la Teheran ulterior anilor 1979 reclamând necesitatea de a decortica factorii endogeni și exogeni care conturează maniera iraniană de a face politică, de a stabili mecanismele de control și relațiile

cauzale și de a analiza, în cheie pragmatică și ideologică, direcțiile iraniene asupra dosarului nuclear. Activismul revoluționar a adus cu sine mutații la nivel de conduită diplomatică și a promovat noi actori cu noi mize, care au transformat Iranul într-un spațiu problematic, plasat definitiv în sfera preocupărilor globale odată cu reactivarea ambiției de a intra în posesia tehnologiei nucleare și cu dezvoltarea dimensiunii militare a programului nuclear. Componenta nucleară a atras portretizarea Iranului în coordonatele agresivității și ale intențiilor hegemonice, armele nucleare, percepute în termeni apocaliptici, devenind instrument de afirmare ca actor regional și de acutizare a dialecticii ”prieten” - ”dușman”. Statele care încearcă, în secret, să intre în posesia armelor de acest tip sunt catalogate a avea comportamente deviate și imprevizibile, capabile a răsturna ordinea globală și a se ralia unor ideologii contrare principiilor și normelor de drept internațional.

”Ciocnirea civilizațiilor”¹ a devenit o teză care a amprentat definitiv ordinea internațională, iar, în această regândire a relațiilor internaționale, Iranul tinde a fi un stat care, la o primă analiză, pare a concepe relațiile cu Occidentul în termenii confruntării, ai violării Tratatului de Nepliferare Nucleară și ai discursurilor virulente la adresa Israelului. De asemenea, dualismul instituțional, mixtiunea religiei în câmpul politic și ideologia revoluționară de coloratură șiiită imprimă Iranului reputația de actor cu care nu se poate trata decât în termenii unor acțiuni militare ofensive, deși analiza acțiunilor regimului iranian din ultimii 38 de ani indică maniera defensivă de a-și prezerva interesele naționale, programul nuclear putând fi, în ultimă instanță, sursa satisfacerii nevoii de supraviețuire a regimului și de recunoaștere a importanței Iranului pe harta globală și regională, iar acordul nuclear este consecința realismului politic iranian de a reveni pe scena internațională și de a depăși statutul de paria al sistemului internațional.

Constituindu-se în obiect al atenției globale, Iranul reclamă cunoașterea aprofundată a principiilor și conceptelor care guvernează universul iranian, iar opțiunea pentru stilul său de negociere diplomatică ca spațiu de analiză este motivată de maniera în care revoluția din anul 1979 a schimbat codul diplomatic iranian, imprimând o notă atipică ce continuă să surprindă până în prezent.

Așadar, cercetarea rezidă în evidențierea manierei în care leadershipul iranian și-a construit un stil de negociere propriu, materializat prin forme de expresie inovatoare de tip discursiv și atitudinal, care atestă o schimbare profundă la nivelul tiparelor de interacțiune diplomatică. Noutatea fenomenului și aderența semnificativă a facțiunilor conservatoare și reformiste la acest

¹ Samuel Huntington (1993, p. 22- 49) postulează o nouă etapă a confruntărilor majore dintre Occident și celelalte civilizații, în care diferențele de cultură, religie și rase creează linii de fractură și devin factori declanșatori ai dezintegrării și conflictelor noii lumi post-Război Rece.

nou model de a negocia motivează interesul pentru realizarea unei radiografii a stilului de negociere al Teheranului, accentuat, în egală măsură, de superioritatea sa: culturală în fața vecinilor săi arabi, care îmbracă o formă naționalistă antiarabă aparte în Iranul de astăzi; religioasă, în condițiile în care șiismul a fost asimilat ca formă proprie de rezistență în fața islamului sunnit predominant în lumea arabă; dar și lingvistică, prin una dintre cele mai vechi limbi indo-europene.

Astfel, cu o identitate islamico-șiită aparte, dublată de o istorie imemorială, modelul iranian de negociere diplomatică reprezintă o provocare, cu atât mai mult cu cât raporturile dintre Occident și Iran sunt marcate, începând cu anul 1979, de numeroase tentative de negociere, în formate variate și pe diferite paliere de activitate.

Totodată, în istoricul schimbărilor de discurs față de comunitatea occidentală (mandatele prezidențiale ale lui *Akbar Hāšemī Rafsanjānī* și *Moḥammad Ḥātāmī*) s-a detectat tendința manipulatorie în scopul prezervării propriilor interese, ceea ce motivează analiza acestui stil diplomatic, în care factorii culturali, lingvistici și religioși devin instrumente eficace în portofoliul propagandei și al manipulării. De asemenea, profitând de îndepărtarea de la putere, în mod democratic, a lui *Maḥmūd Aḥmadīneżād*, noii actori politici iranieni par a fi dispuși să contureze o nouă strategie de discurs diplomatic, conștientizând că poziția geografică, resursele naturale, influența asupra arealului șiit și evoluțiile globale îi pot reda statutul de pion tactic în Orientul Mijlociu.

De asemenea, merită subliniată actualitatea cercetării, dat fiind că este vorba despre un stat șiit amplasat într-un areal arab sunnit mai mult sau mai puțin ostil, cu o identitate persană plasată în opoziție cu identitatea arabă, condus de o teocrație islamică revoluționară contaminată de un naționalism atipic, Iranul provoacă o paletă extinsă de sentimente, de la temeri până la admirație, justificate, deseori, prin insuficienta cunoaștere a acestui spațiu din perspectivă istorică, lingvistică, religioasă, culturală și ideologică.

Tema de cercetare este actuală și oportună deoarece, odată cu Revoluția islamică, națiunea iraniană este asociată violenței politice, fenomenului terorist, prin includerea sa pe "Axa Răului", decalajelor socioculturale, retoricii antisemite și antiamericane și dosarului nuclear, puțini autori abordând dinamica identitară persană în conturarea stilului iranian de negociere diplomatică, având drept punct de plecare fecunditatea civilizației și culturii persane, peste care s-a grefat religia islamică în interpretare șiită.

Acest tip de demers critic este pertinent datorită faptului că, în ultimii ani, asistăm la manifestarea tendinței de reîntoarcere la tradiție, la autenticitate și la identitatea culturală, deseori

reconstruită în funcție de nevoile și miturile momentului, Teheranul optând pentru această tendință din dorința de a fixa în mentalul colectiv global apartenența sa la o mare civilizație a lumii.

Caracterizat printr-un regim hibrid, care nu se încadrează nici în paradigma militară, dar nici în cea dictatorială în sensul strict de dicționar al termenului, Iranul tinde a rămâne ancorat, mai degrabă, în tiparul democrațiilor limitate, puternic fragmentate și caracterizate printr-un melanj de instituții paralele, ce creează autorități paralele, interese concurente și entități multiple, ce permit facționalismului ideologic să prospere în toate instituțiile statului.

Toate percepțiile contemporane s-au construit în jurul unor prejudecăți de tipul Iranului ca stat finanțator al terorismului, ce naște controverse permanente, iar analizele superficiale, interpretările eronate sau lacunele în cunoașterea modului complex de a fi al poporului iranian au anulat milenii de istorie și civilizație inconfundabilă și au condus la proiectarea unei imagini deformate, la care poporul iranian a răspuns prin închistare și prin strategii de victimizare în fața Occidentului față de care nu poate investi încredere.

Pe de altă parte, modelul iranian de politică externă depășește cadrul occidental de analiză, fiind asimilat principiului "Nici Est, nici Vest", în care lumea este complexă, guvernată de forțe precum religia și justiția divină și în care variabilele spirituale și culturale depășesc valoric puterea banului.

Deși se înscrie în categoria studiilor subsumate domeniului științelor politice, în activitatea de cercetare vom opta pentru o abordare pluri- și interdisciplinară asupra diplomației iraniene, în vederea identificării elementelor de cultură strategică care amprentează stilul de negociere diplomatică, întrucât diplomatul, cu un comportament specific și o personalitate distinctă, este produsul sumei factorilor lingvistici, culturali și spirituali ai societății din care provine, iar surprinderea globală de manifestare în raporturile diplomatice poate aduce clarificări în ceea ce privește succesul sau eșecul negocierilor derulate între partenerii occidentali și cei iranieni.

Cadrul teoretic al demersului științific se axează pe paradigma realismului/ neorealismului, liberalismului/ neoliberalismului și constructivismului, care domină câmpul relațiilor internaționale, pe care le vom utiliza ca instrumente metodologice de argumentare, comparare și analizare a procesului de negociere diplomatică în sine și a motivațiilor intrinseci și extrinseci ale Iranului de a intra în clubul nuclear, în particular.

Instrument vital de apreciere a capacității factorilor decizionali de a-și apăra interesele naționale în scena internațională, procesul de negociere internațională, prin raportare la conflict, putere și securitate, este analizat din perspectiva abordării realiste, care furnizează cadrul necesar

perceperii puterii ca prim referent în abilitatea statelor de a coopera, a tradiției neolibérale, care sugerează că statele vor fi parte ale acordurilor, indiferent dacă un alt stat/ state înregistrează mai multe beneficii, dar și a constructivismului, care plasează în prim-planul preocupărilor lumea în calitate de construct social în permanentă metamorfoză, politica internațională luând în considerare contextul social, factorii materiali, rolul identității în conturarea intereselor și acțiunilor actorilor.

Consecința a complexității dezbaterilor conceptuale și metodologice, lucrarea nu își propune să plaseze în opoziție diferitele abordări în relațiile internaționale, ci urmărește a reliefa diversitatea acestora, în vederea detectării mecanismelor declanșatoare ale negocierii și finalității acesteia.

Exercițiul de analiză propus va insista, așadar, asupra diferitelor variabile contextuale, culturale și etice, asupra valorilor și multitudinii de factori care pot influența procesul de negociere și finalitatea sa, prin recurgerea la premisele teoriilor și conceptelor cu care operează domeniul relațiilor internaționale, întrucât teoria negocierii internaționale reprezintă o constituentă particulară a câmpului relațiilor internaționale.

Analiza demersurilor diplomatice și de negociere ale unui stat sunt, în realitate, produsul sumei de relații pe care statul respectiv le întreține cu alte state, iar orientările de politică externă sunt consecința intereselor de politică internă. Prin urmare, vom propune modelul de analiză de politică externă furnizat de James Rosenau (1990), în vederea cunoașterii rolului diferiților actori în câmpul politic, și teoria jocului pe două niveluri a lui Robert Putnam (1988), pentru a evidenția dilema creată de mizele de politică națională și cele de politică internațională, rolul puterii în negociere, fără însă a neglija teorii periferice precum teoria interdependenței complexe, teoria rețelelor, a alegerii raționale, a jocurilor, teoria deciziei comportamentale și teoria capitalului social, care vor completa cadrul teoretic necesar conturării procesului de negociere dintre Iran și comunitatea internațională.

Complexitatea negocierilor de pe parcursul a 12 ani (intervalul 2003 - 2015), multitudinea de actori implicați și de cadre spațiale în care s-au derulat negocierile reprezintă argumente pertinente pentru a studia poziția particulară a Iranului și de a corela motivațiile endogene și exogene cu forța sa de negociator, în condițiile în care distribuția de putere asimetrică era și este în defavoarea acestei republici islamice. Opțiunea pentru cazul iranian este justificată inclusiv de faptul că prezenta cercetare va încerca să coroboreze logica de politică internă a elitelor iraniene cu tiparele de gândire care guvernează politica externă iraniană, în vederea anticipării de noi direcții ale Teheranului pe scena internațională.

Analiza negocierii diplomatice asupra dosarului iranian relevă implicarea unor părți diametral opuse în gândirea politică, care, aparent, nu ar putea ajunge la un acord, dar care, în

pofida asimetriilor și a tuturor paradoxurilor, ajung să obțină rezultate și să statueze un cadru de cooperare satisfăcătoare. Or, acest context aduce în prim-plan ceea ce William Zartman numește ”paradox structuralist” sau ceea ce Putnam definește prin ”logica jocului pe două niveluri”, care explică efectul reciproc al negocierilor de la nivel național și internațional, insistând asupra faptului că un negociator trebuie să maximizeze abilitatea sa de a satisface presiunile interne prin minimalizarea efectelor nefaste ale unui eventual acord. Această teorie a lui Putnam va servi, în egală măsură, explicării rupturii apărute între retorica iraniană, cu adresabilitate internă, și direcțiile actuale de politică externă, în condițiile în care, odată cu încheierea războiului cu Irakul, leadershipul iranian a abandonat ambițiile ideologice în favoarea unora pragmatice, de reconstrucție a țării și de redare a statutului de putere regională, așa cum era în perioada monarhiei Pahlavī.

În pofida alternanțelor politice iraniene, a schimbărilor operate la nivel de mediatori europeni, a măsurilor punitive antiiraniene sau a evoluțiilor regionale, leadershipul iranian nu s-a poziționat niciodată tranșant împotriva procesului de negociere, ci a manifestat permeabilitate prin crearea unor pârgșii de discuții complementare dosarului nuclear, conștient fiind că soluționarea dosarului său se înscrie într-un cadru psihologic și strategic care i-ar permite satisfacerea, până la un punct, a revendicărilor esențiale în materie de apărare a intereselor naționale. Cu alte cuvinte, istoria acestor negocieri este plasată într-o configurație aparte, într-o pendulare între tensiune și cooperare, atât la nivel național, cât și la nivel internațional, luarea deciziei la nivelul statului iranian, deși este centralizată, totuși trebuie să răspundă și unor revendicări interne. Un studiu conceptual asupra legăturilor (en. *linkage*) dintre variabilele interne și externe, în perioada negocierilor nucleare, este menit a evidenția că dezacordurile interne nu vor împiedica antamarea și derularea de negocieri, obiectivul protagoniștilor constând în a-și operaționaliza mizele, care, intrinsec, trimit la percepția conflictuală că partea cealaltă creează obstacole în realizarea obiectivelor sale naționale.

În această conjunctură, este necesar a detecta obiectivele directe și indirecte ale Iranului și de a stabili maniera în care este dispus a-și normaliza relațiile cu Occidentul. Pe de altă parte, cei 12 ani de negocieri pot fi analizați și din perspectiva intențiilor Iranului de a prelungi acel *statu quo* care i-ar fi permis să câștige timp sau să înșele partea adversă asupra realelor sale intenții, pentru că statutul de stat care negociază îi conferă un alt tip de legitimitate în interiorul sistemului internațional.

De asemenea, cercetarea se focalizează asupra factorilor culturali care influențează procesul de negociere, prin analiza modelelor culturale propuse de Hofstede și Edward T. Hall, în vederea decorticării tiparelor comportamentale și stilurilor de negociere a leadershipului iranian, influențate de elementele civilizaționale persane.

Alegerea conceptelor din cultura iraniană cu care vom opera este realizată pe baza gradului de importanță și reprezentativitate în conturarea unui model iranian de negociere, cercetarea prezentând, din perspectivă multidisciplinară, mutațiile survenite în strategiile iraniene de negociere diplomatică.

Mizând pe o diplomație culturalo – politico – religioasă, construită pe civilizația persană peste care s-a grefat religia islamică în interpretare șiiită, teocrația iraniană operează cu concepte precum *taqīyyeh*, specific spațiului juridic șiiit și preluat din Coran (III; 28). Această vocabulă, tradusă prin ”disimulare” sau ”prudență”, se referă, în realitate, la arta de a-și ascunde credința, a disimula apartenența la un grup religios și de a practica religia, sau de a-și masca adevăratele sentimente, fiind utilizată și în prezent, în sfera socială, de către credincioșii șiiți pentru a ieși din situații dificile. (Lammens, 2003, p. 156 - 157)

De asemenea, din perspectivă religioasă, conceptele *zāher* și *bāṭen* reflectă, într-o manieră elocventă, dualitatea ce domină întreaga gândire islamică șiiită și care reprezintă capacitatea lumii de a pendula între devoalare și ermetism. (Mishal, Goldberg, 2014, p. 1- 34)

Statuate în existența însăși a națiunii iraniene, aceste două concepte - *zāher* și *bāṭen* – sunt reflectate inclusiv în modul în care negociatorul iranian se raportează la partenerul de discuții și nu numai, întrucât pleacă de la premisa potrivit căreia în fiecare act evident (*zāher*) dăinuie ceva ascuns, ezoteric (*bāṭen*), această dialectică a aparentului și ascunsului având o vizibilitate crescută în ambiguitatea discursului negociatorului iranian, îmbrăcat sub forma unei retorici bogate, în vederea atingerii propriilor scopuri.

Din sfera socioculturală, negociatorul iranian a împrumutat conceptul *ta'ārof*², ce guvernează societatea iraniană în ansamblul său, înțeles, preponderent, cu sensul de ”arta etichetei iraniene”, deși, în realitate, reprezintă chintesența ethosului persan de a disimula verbal prin antrenarea în discuții sterile sub considerentul ”protocolului”, în care afirmativul ”da” disimulează, deseori, negația.

Din perspectivă politică, popularizarea conceptului *garbzadegī* (în traducere, intoxicare cu cultura occidentală; xenofobie) readuce în atenție Sinele iranian autentic, debarasat de decadența modelului occidental, și accentuează naționalismul iranian, Revoluția islamică constituindu-se într-un răspuns de natură culturală la occidentalizarea forțată a Iranului, la îndepărtarea de islam și la neglijarea ritualului religios, în care șiiismul și clerul și-au asumat rolul de a reînvia tradiția și de a reda islamului local idealizat locul în societatea iraniană.

²Literal, vocabula *ta'ārof* înseamnă ”ceremonial”, ”cadou”, ”compliment” (Mo'ın, 1998, p. 1096)

În ceea ce privește metodele de cercetare, am optat pentru documentarea și clarificarea conceptelor cu care operăm pe parcursul activității științifice, prin parcurgerea literaturii de specialitate, însă accentul se deplasează către **analiza de discurs** tratată din perspectivă pluridisciplinară, întrucât discursul este, în ultimă instanță, un rezultat al unei filozofii de a exista și o sumă de contexte ce oferă perspective multiple de articulare a unor realități imediate. Un punct de plecare în construirea argumentului că o astfel de metodă oferă cadrul necesar devoalării intențiilor din spatele intervențiilor discursive ale liderilor iranieni este reprezentat de teza lui Jean-Jacques Rousseau privind specificitatea etnică a limbii, în cadrul căreia se insistă asupra faptului că ”limbajul face distincție între națiuni” întrucât ”un om nu se cunoaște de unde este decât după ce a vorbit” (Rousseau, 1781, p. 5). De asemenea, și Wilhelm von Humboldt susține că ființele umane sunt ontologic determinate de limba maternă, limba reprezentând ”organul care dă formă conținutului gândirii” (Humboldt, 1974, p. 192) și prin care ”omul dă formă atât sieși, cât și lumii sau, mai degrabă, devine conștient de sine proiectând o lume în afara sa.” (*ibidem*, p. 17) O contribuție importantă o are inclusiv Sapir care argumentează că ”limba, ca structură, este, în aspectul său intern, matricea gândirii” poporului care o vorbește (Sapir, 1921, p.19), fiecare limbă având propriile semnificații, sensuri, efecte asupra auditorilor și repercusiuni asupra modului în care locutorii săi percep lumea. Analiza discursului va aduce cu sine clarificări și asupra modului în care limba amprentează modul de gândire a indivizilor, aceasta având particularitățile sale, de aceea există limbi care pot exprima anumite lucruri, în timp ce altele nu o pot face. (Sapir, 1921, p. 140 - 142)

În ceea ce privește relația dintre limbă și putere, aceasta este una indisociabilă, Pierre Bourdieu (2001) susținând că domeniul politic, care are o anumită organizare socială, ”este strâns legat de tema limbajului și de puterea simbolică”. Limbajul ”este locul în care (...) agenții încearcă să formeze și să transforme viziunea asupra lumii, (...) încercând astfel să mobilizeze susținerea celor asupra cărora, în ultimă instanță, se sprijină puterea lor” (p. 43 - 44)

Bourdieu (2001) accentuează faptul că limbajul este instrumentul de acțiune și de putere, adânc implicat în viața socială, atrăgând atenția că forța cuvântului este imensă, acesta dobândind o putere de convingere în funcție de emițător și de maniera în care este rostit, însă cei care vorbesc trebuie să se asigure că au dreptul de a vorbi în împrejurările date, iar receptorul trebuie să stabilească dacă emițătorul merită atenție.

În ceea ce privește cadrul conceptual al discursului diplomatic, Constanze Villar (2006) susține că este consecința aceleiași gândiri simbolice, fiind definit ca ”ansamblu discursiv căruia îi trebuie

descifrată specificitatea (...) și plasat la intersecția a două discipline (...) științele politice (...) și lingvistica, mai precis, semiotica – la nivel de structuri și funcții discursive”. (p. 10)

Analiza ontologică a lui Foucault în ”Arheologia cunoașterii” (1999, p. 33) asupra discursului a reprezentat o grilă nouă de analiză a textului în sine, contribuția sa în câmpul analizei de discurs fiind capitală, întrucât regrupează principiile cognitive de analiză și sinteză a enunțului. Depășind granițele lexicului, morfologiei și sintaxei, analiza câmpului discursiv dezmembrează enunțul, în vederea surprinderii sale izolate, determinării condițiilor existenței sale, fixării unor limite și identificării de corelații cu alte enunțuri cu care ar putea fi în relație și indicării altor forme de enunț pe care le exclude.

Din această perspectivă, Foucault se îndepărtează voit de practica pur lingvistică pentru a analiza practicile discursive ale unei societăți, mergând până la a studia nu numai interiorul enunțului și chiar și exteriorul său, corelându-l cu comportamente și cu contextul socioistoric.

Construcția teoretică a analizei de discurs se datorează lui Zellig Harris, în anul 1952, în accepția căruia discursul reprezenta unități lingvistice superioare ca mărime frazei, în timp ce analiza este înțeleasă cu sensul de ”descompunere” a textului. Din această perspectivă, analiza unui discurs, luat izolat, poate furniza informații ”asupra anumitor corelații între limbă și alte forme comportamentale”, dat fiind faptul că fiecare discurs este ”produs într-o situație precisă” (Harris, 1969, p. 11).

Deseori sinonimă cu vocabula ”studiu”, analiza de discurs depășește granițele textului luat izolat, aceasta fiind, mai degrabă, studiul textului autentic și al conversațiilor în contextul social. Textele trebuie să codeze procese atât personale, cât și sociale, cu alte cuvinte, textul trebuie generat, înțeles și pus în contextul social (Halliday & Hasan, 1985)

Așadar, cercetarea va trata discursul, analizat la nivelul frazei, al lexicului, al naturii semnificației, dar și din punct de vedere al efectelor pe care le provoacă asupra receptorului/ilor, iar metoda științifică va fi una de tip calitativ, ceea ce atrage după sine o analiză a corpusului de texte, alcătuit din discursuri orale și scrise ale lui Rūḥollāh Ḥomeīnī, ideologul Revoluției Islamice, ‘Alī Ḥāmene‘ī, liderul suprem iranian actual, foștilor președinți ai Iranului (Akbar Hāšemī Rafsanḡānī, Moḥammad Ḥātāmī, Maḥmūd Aḥmadīnejād) și ale lui Ḥasan Rūḡhānī, președintele în exercițiu al Iranului, și alți exponenți ai elitei iraniene, regăsite în format letric sau în mediul online. Analiza calitativă a discursului, din perspectivă lingvistică, va conduce la identificarea acelor construcții specifice la nivel lexical, stilistic, semantic, necesare detectării unor răspunsuri punctuale la o serie de întrebări legate de modul de gândire a regimului iranian, în condițiile în care limba permite nu numai o introspecție a unei națiuni, ci și o devoalare a aspirațiilor unei națiuni. Pe de altă parte,

discursul exponentului politic iranian oferă oportunitatea de a observa toate palierele istorice și geografice ale limbii persane, realitățile istorice ale poporului însuși, investigarea actorilor și a contextelor sociopolitice, întrucât ideile vehiculate în discursurile pe marginea programului nuclear se pot constitui într-o formă de reprezentare a culturii strategice a regimului iranian în domeniul nuclear. În definitiv, acțiunile autorităților iraniene pot fi înțelese doar în momentul plasării acestora în context discursiv, de aceea, această metodă de cercetare contribuie la decorticarea acelor tropi încărcăți de simbol și emoție și la evidențierea schimbărilor operate la nivel discursiv de către leadershipul iranian, noul tip de discurs fiind un punct de plecare în descifrarea sensului real al politicii nucleare iraniene.

De asemenea, plecând de la premisa potrivit căreia islamul este o cultură a cuvântului, analiza de discurs va servi la evidențierea exploatării semantice a limbajului religios și a citirii textului coranic în cheie politică. Astfel, denunțarea ”Marelui Satan”, reprezentat de Statele Unite sau ștergerea ”statului sionist” de pe harta lumii reprezintă subiecte predilecte ale discursului politic iranian, ce sunt însoțite de explicații istorice de motivare a faptelor prezentului și trimiteri la exegeza coranică în interpretare proprie. În egală măsură, martiriul lui Huseyn, ucis în anul 680, de către armata umayyadă și care reprezintă fundamentul šiismului, a fost și este exploatat în justificarea unor acțiuni sociopolitice, de aceea analiza de discurs poate releva gradul de exploatare a simbolisticii religioase.

Însă, pentru a descifra acest limbaj, se impune exploatată metoda investigării istoriei evenimentțiale, în vederea identificării de argumente evolutive privind stilul iranian de negociere și a justificării modului în care cultura politică iraniană își are seva în filosofia islamică și credințele preislamice străvechi, viziunea iraniană asupra autorității și sistemului de guvernare fiind explicată prin raportarea la mitologie, zoroastrism și islam. De asemenea, accentul se va deplasa pe metoda analizei contextuale, utilizată în descifrarea și interpretarea ideologiei revoluționare, a tradiției šiite și a mesajelor și discursurilor leadershipului politic și religios iranian. Plecând de la premisa că programul nuclear este consecința conjugată a mai multor factori interni și externi, în prezenta cercetare se va insista, cu precădere, pe multicauzalitatea demersurilor iraniene în materie de politică externă și, respectiv, politică nucleară.

Utilizarea analizei de conținut, așa cum este propusă de Harold Lasswell, permite cercetătorului să capteze conținutul unui mesaj scris sau oral, să demonstreze că textul respectiv este politic și să identifice temele principale, cu instrumente de analiză specifice filologiei. În acest context, analiza de conținut va viza specificul fenomenelor sociopolitice, tendinței propagandistice sau temelor ideologice promovate de către leadershipul iranian. De asemenea, plecând de la

apetența poporului iranian pentru retorică și metaforă, analiza de conținut va servi la reliefaarea modului în care Cuvântul lui Dumnezeu este citit în cheie politică, întrucât dimensiunea sacralității conceptului de martiriu, specifică šiismului, depășește granițele religiosului și este exploatată politic, martiriul fiind asimilat și interpretat ca act de luptă cu Răul lăuntric și cu cel existent în societate.

De asemenea, studiul de caz oferă o privire holistă asupra manierei iraniene de a negocia în diferite situații, în vederea detectării celor mai bune practici în această direcție, un exemplu elocvent fiind tehnicile dezvoltate de Iran în tratativele asociate domeniului nuclear.

Într-un stil absolut nou, debarasat de patosul ușor arhaizat al tradiționaliștilor din anii 1980 și dominat de o paletă de instrumente intelectuale și lingvistice noi, Puterea de la Teheran își reinventează identitatea, mizând pe trecut și pe vocația acestui popor de a rămâne depozitar al acestei viziuni identitare, în care statul iranian este perceput drept o ființă vie, care a dat un lider – salvator, întotdeauna atent în a-și urmări obiectivele naționale ambițioase.

Lucrarea este structurată în **patru capitole**, care vor trata, într-o manieră extinsă, influența trăsăturilor identitare persane asupra stilului iranian de negociere diplomatică, în condițiile în care diplomația occidentală a demonstrat o stereotipie în strategiile politico-diplomatice adoptate în direcția Iranului, cel mai adesea soldate cu sancțiuni dure la care națiunea iraniană a preferat să răspundă în termeni de violență discursivă sau prin acțiuni de gherilă, cu efecte nefaste în plan imagologic.

Astfel, **partea introductivă** este rezervată formulării obiectivelor, ipotezei de cercetare și a motivației prezentului proiect, cu accent pe faptul că cei 38 de ani de la răsturnarea dinastiei Pahlavī sunt marcați de incertitudine și crispăre diplomatică, relațiile Iranului cu Occidentul traversând perioade dificile, de la suspendarea relațiilor cu Statele Unite și Israel, la instituirea unui *statu quo* în raporturile cu statele europene și până la un acord nuclear și antamarea timidă de convorbiri punctuale cu Statele Unite.

Primul capitol este dedicat cadrului teoretic al conceptului de negociere așa cum este reflectat în literatura de specialitate, prin abordarea diferitelor teorii și principii de negociere, analizate diacronic și sincron. De asemenea, conceptul de negociere va fi tratat din perspectiva contextului intercultural al derulării procesului de negociere, întrucât factori de natură culturală, spirituală și lingvistică influențează negocierea asumată între părți provenind din culturi diferite.

Capitolul al doilea tratează particularitățile identității persane, pentru că, prevalându-se de o identitate imemorială, poporul iranian pare, mai mult ca oricând, preocupat a-și consolida iranitatea, acest privilegiu al trecutului fiind dublat de apartenența la unul din primele imperii ale istoriei. Pe de altă parte, această identitate iraniană, dublată de limba persană, ce aparține grupei lingvistice a limbilor indo-europene, proiectează un sentiment de superioritate față de vecinii săi arabi, asociați, deseori, cu termenul *ġāhiliya* (ignoranță), accentuând, în egală măsură, apartenența sa la rasa ariană, de unde provine însuși termenul "Iran". Naționalismul iranian este rodul eforturilor culturale ale elitelor culturale iraniene care au scris și tradus cărți despre istoria Iranului preislamic, care au adus în prim-plan epopeea lui Ferdowsī și care au conturat traiectoria naționalismului din secolul al XXI-lea. Independent de factorul politic, naționalismul iranian este transpus în toate planurile, prin eforturile mediilor academice de a promova o identitate iraniană seculară și de a crea și promova o formă șovinistă de conștiință națională iraniană identificată cu elementul iranian preislamic, continuată și după Revoluția islamică, chiar dacă s-a produs trecerea de la "Iran Time" la "Islam Time" (Ram, 2000, p. 67-90), pentru ca, în prezent, să fie reactivat "Iran Time".

De asemenea, analiza elitei iraniene, de la 1979 până în prezent, relevă obiectivele politice ale claselor sociale, animate de dezideratele acumulării de mai multă putere și ale ieșirii din crizele economice și din izolarea internațională. Astfel, caracterizată de un relativ pluralism, oligarhia politică iraniană a parcurs mai multe etape, în condițiile în care primii ani de după Revoluție au fost marcați de coeziunea în jurul figurii carismatice a lui Ḥomeīnī, în timp ce anii războiului au fost caracterizați de cristalizarea fașionalismului. Moartea lui Ḥomeīnī a sedimentat alianțele strategice și a creat o ruptură între revoluționari și pragmatici, între stânga radicală, stânga islamică, dreapta modernă și dreapta tradițională. Teoretic, fragmentarea elitelor unui regim autoritar creează premisele colapsului regimului, însă, în Iran, fașionalizarea elitei a consolidat supraviețuirea regimului prin exercitarea unui control și mai riguros al procesului politic, prin limitarea inițiativelor de organizare a aripii reformiste și prin prevenirea oricărei metamorfoze la nivelul regimului.

Capitolul al treilea este rezervat analizei gândirii strategice iraniene în domeniul nuclear, prin lentila realistă/ neorealistă, liberală/ neoliberală și constructivistă, iar pentru a răspunde întrebării "De ce un stat precum Iranul aspiră la un program nuclear?", s-a recurs la analiza traiectoriei programului nuclear, argumentelor, parametrilor de operaționalizare, capacității nucleare reale și controverselor apărute în plan intern și extern, corelate cu contextul socioistoric iranian. Marcat de o revoluție ce a instalat un autoritarism politic, ce s-a debarasat de chietismul tradițional, a introdus șiismul activist, profund angajat politic, și care a mizat pe emergența unor promotori ai

discursurilor bulversante antioccidentale și partizani ai dotării cu un arsenal nuclear cu dublă utilizare, Iranul și-a creionat, încă din anii '60 ai secolului XX, o cultură strategică nucleară, al cărei obiectiv rezida în accesarea în clubul nuclear exclusivist global.

Deținerea de arme nucleare reprezintă un mijloc de sanctuarizare a țării împotriva amenințărilor externe, or, nevoia de securitate a forțat Iranul să ia în considerare atomii ca unică soluție posibilă care i-ar garanta integritatea teritorială și supraviețuirea regimului însuși.

Capitolul al patrulea oferă un cadru analitic asupra influenței exercitate de factorii interni iranieni și cei externi asupra negocierilor cu Occidentul pe marginea programului nuclear. În acest sens, modelul jocului pe două niveluri al lui Robert Putnam (1988) permite evidențierea *linkage politics*, dezvoltat de James Rosenau (1999), și introspecția acelor legături dintre entitățile interne și internaționale, dar și a sistemului politic iranian dependent, în era globalizării, de evenimentele din afara granițelor sale.

Din perspectiva dimensiunii interculturale a negocierii, modelul cultural al lui Hofstede (2001) oferă pârgurile culturale necesare evitării situațiilor incomode, a stărilor potențial conflictuale și a neînțelegerilor ulterioare, întrucât cunoașterea aprofundată a principiilor directoare ale culturii persane de către diferitele entități politice/ nonpolitice ce interacționează cu Guvernul iranian reprezintă un atu pentru a explica și înțelege opțiunile în domeniile securității, politic și militar ale Iranului. În această grilă de interpretare, comportamentul strategic iranian reflectă o cultură aparte, ce furnizează un repertoriu de strategii acționale, în vederea atingerii obiectivelor formulate.

Având drept punct de plecare teoria potrivit căreia mentalitatea iraniană este total diferită de cea occidentală, se impune dobândirea fondului de cunoaștere a manierei comportamentale și decizionale a echipei de negociatori iranieni, succesul în tratativele directe cu partenerii iranieni depinzând de variabila culturală, care poate influența factorul ”decizie”.

Capitolul rezervat concluziilor reliefează faptul că ”ciocnirea civilizațiilor” a devenit un factor dominant al noii ordini diplomatice, iar, în actuala configurare a relațiilor internaționale, teritoriul iranian pare să se constituie într-un bloc individual, marcat de o diplomatie ce recurge la remanența credințelor identificate cu autenticul credo al islamului șiiit și cu apartenența la afirmarea identității sale persane, impunând un model propriu de protocol și negociere, ce reclamă o cunoaștere exhaustivă a anumitor particularități culturale și psihologice ale poporului iranian pentru a-i anticipa parcursul politic și diplomatic.

Din punct de vedere al bibliografiei, este perfect justificată lărgirea orizontului de cercetare prin depășirea granițelor literaturii anglo-saxone dedicate arealului iranian și prin aprofundarea punctelor de vedere persanofone în vederea descifrării filosofiei de a comunica și a se comunica a Iranului.

Ca notă de originalitate, în cadrul documentării științifice, vom recurge la literatura de specialitate apărută în spațiul lingvistic persanofon, întrucât tratarea câmpului politic iranian reclamă o cunoaștere aprofundată a civilizației și culturii arabo-islamice și a spațiului lingvistic persan în vederea accesului la textul original, traduceri, de cele mai multe, nesurprinzând fidel sensul mesajului.

Însă subliniem că, dată fiind ultrasensibilitatea programul nuclear iranian, prezenta cercetare utilizează surse neclasificate în limbile persană, engleză și franceză, discursuri și intervenții publice ale leadershipului iranian, literatura gri disponibilă fiind selectată în funcție de relevanța și maniera în care reflectă reperele identitare ale poporului iranian și modul de interacție dintre ideologia politică cu rădăcini în religie, simbolismul cultural și construcția istorică a statului însuși.

Lucrarea are drept surse primare literatura persană de specialitate, lucrările consacrate ale unor islamologi și orientaliști, care, prin lentila istorică, culturală și lingvistică, validează sau contrazic ipoteza de cercetare, și care reflectă epoca în care au apărut. De asemenea, am selectat și analizat discursuri și articole de presă, materiale din mediul online cu relevanță în construirea unei argumentații, în explicarea și interpretarea conceptelor și pentru o mai bună contextualizare a prezentei cercetări.

De asemenea, am recurs, cu precădere, la lucrările unor teoreticieni iranieni ai guvernării islamice și ai šiismului, în vederea clarificării anumitor concepte și percepții asupra gândirii politice iraniene contemporane. Astfel, manualul autorității islamice al lui Rūhāllāh Ḥomeīnī (*Velāyat-e faqīh/ Autoritatea juristului-teolog*. 1394/ 2015) contribuie la înțelegerea conceptului *velāyat-e faqīh* și a relației indelebile dintre stat și religie, explicată prin însăși mișcarea politică ”legitimistă” legată de succesiunea lui Muhammad și *šī‘at-e ‘Alī* (tradusă prin ”partida lui ‘Alī”). *Velāyat-e faqīh*, așa cum este teoretizat și contextualizat de fondatorul Republicii Islamice, aduce cu sine ”un guvern al Legii lui Dumnezeu asupra poporului”³ (Ḥomeīnī, 1394/ 2015, p. 44), ale cărui precepte sunt total diferite de cele ale guvernelor umayyade și abbaside, profund deviate și antiislamice. Guvernul islamic al lui Ḥomeīnī este unul al unității tuturor oprimaților și dezmoșteniților, condus de un jurist care să cunoască Legea și să dea dovadă de probitate. Un *faqīh* domnește întotdeauna asupra temporalului, fiindcă acesta este cel care posedă cunoaștere în materie de credință și morală,

³ fa. *az īn ǧahat, ḥokūmat-e eslāmī ḥokūmat-e qānūn-e elahī bar mardom ast.*

iar ”suveranitatea aparține lui Dumnezeu și Legii, fiind constituită din ordine și decrete divine. Legea islamului (...) domnește într-o manieră absolută peste toți indivizii și peste guvern.”⁴ (*ibidem*, p. 44 - 45)

Pentru mulți teoreticieni iranieni ai diplomației și gândirii politice iraniene, dezbateră este purtată în termenii investigării principiilor și tipurilor de negocieri așa cum sunt stipulate în Coran și exegezele coranice, accentul deplasându-se către formele de relații externe care s-au impus în perioada constituirii tânărului stat musulman. Moḥammad Ḥoseyn [°]Allāmeḥ Ṭabāṭabā’ī (*Šī[°]at dar eslām/ Șiiismul în islam*. 1388/ 2009) atribuie conceptului de negociere o contribuție aparte la triumful și propagarea religiei. Instituite în intervalul 609 și 632 e.n., cooperarea și negocierea au avut drept referință supremă Coranul, iar principiul fundamental al acestora a constat în fidelitatea actorilor săi față de islam ca unic punct de interes, întrucât principiile, dezideratele și interesele apărute erau dominate exclusiv de religie.

În *Eslām-šenāsī (Islamologia*. 1390/ 2011), [°]Alī Šarī[°]atī oferă, în cheie sociologică, o perspectivă exhaustivă asupra islamului și, în particular, asupra șiiismului ca mobilizator al conștiințelor revoluționare. Adept al renașterii islamice, Šarī[°]atī realizează complexitatea istorică și culturală a islamului, aptă a contura o nouă gândire filozofică de reconstrucție a identității iraniano-islamice în care factorul religios, lingvistic și civilizațional sunt solidar legate de alte elemente constitutive ale societății și națiunii iraniene. În *Tašayoh-e [°]alavī va tašayoh-e šafavī (Șiiismul alavit și șiiismul safavid*. 1377/ 1998), Šarī[°]atī operează o distincție dintre șiiismul safavid corupt (specific dinastiei Pahlavi) și șiiismul alid sau șiiismul originar, care implică reîntoarcerea la Profetul Moḥammad și la islamul autentic, propovăduit de vărul Profetului, ce reclamă justiția socială. Mizând pe vocația șiiismului de a declanșa revoluții și de a consolida noțiunea de Iran modern prin fuziunea dimensiunii politice, etnolingvistice și culturale, autorul postulează o ideologie contestatoare tipic șiită și iraniană, pe care Rūhāllāh Ḥomeīnī o preia și o reinterpretează în factor de coagulare a societății civile. În această cheie de interpretare, șiiismul regrupează populații supuse acelorași dificultăți și presiuni din partea majorității sunnite, acestea fiind în căutarea recunoașterii în lumea islamică și nu numai.

În analiza sa asupra poziției Iranului în sistemul internațional, Īrvānd Abrāhāmīān, în *Irān beyn-e dō enqelāb/ Iranul între două revoluții (1377/ 1998)*, trasează un spațiu de demarcație al secolului XX, Iranul plasându-se, pe de o parte, între descoperirea petrolului, intervențiile imperialiste, dinastia Pahlavi și, pe de altă parte, anul 1979, care a amprentat definitiv poziția Iranului pe harta

⁴ fa. *ḥākemiyat-e monḥașer be ḥodā ast va qānūn-e farmān va ḥokm ḥodā ast. qānūn-e eslām yā farmān-e ḥodā, bar hame-ye aqrād va bar doūlat-e eslāmī ḥokūmat-e tām dārad*

lumii prin revoluția sa și apariția primului stat islamic din lume. Analiza societății iraniene supuse unui război de uzură cu Irakul, metamorfozele din interiorul claselor sociale dominante, precum și maniera în care aparatul teocratic a inițiat sau răspuns la toate aceste schimbări de profunzime au avut o contribuție importantă asupra modului de negociere a pozițiilor regionale și internaționale, transformând Iranul într-unul din cele mai puternice state din Orientul Mijlociu.

Bibliografie

Coranul (2003). Traducere: George Grigore. Istanbul: Çağrı Yayınları.

Abrāhāmīān, E. (1377/ 1998). *Irān beyn-e dō enqelāb/ Iranul între două revoluții*. Tehrān: Našr-e Neī

Beeman, W, O. (1986). *Language, Status, and Power in Iran*. Indiana University Press: Bloomington

Bourdieu, P. (2001). *Langage et pouvoir symbolique*. Paris: Seuil

Emami, K. (1965). La contribution de Farhangestan. *Journal de Teheran*, 9054

Foucault, M. (1999). *Arheologia cunoașterii*. Traducere, note și postfață de Bogdan Ghiu. București: Univers

Grigore, G. (2000). *Limba arabă – pronunție și scriere*. București: Fundația ”România de mâine”.

Haggai, R. (2000). The Immemorial Iranian Nation?: School Textbooks and Historical Memory in Post Revolutionary Iran. *Nations and Nationalism*, 6:1

Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1985). *Language, context, and text: aspects of language in a social-semiotic perspective*. Oxford: Oxford University Press

Harris, Z. S. (1969). L'Analyse du discours. *Langages*, 13

Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. 2nd Edition, Thousand Oaks CA: Sage Publications

Ḥomeīnī, R. (1394/ 2015). *Velāyat-e faqīh/ Autoritatea juristului-teolog*. Tehrān: Moassesse-ye tanzīm va našr-e āṣār-e emām-e ḥomeīnī

Humboldt, von W. (1974). *Introduction à l'œuvre sur le Kavi et autres essays*. Traduction de Pierre Caussat. Paris: Le Seuil

Huntington, S.(1993). The Clash of Civilizations? *Foreign Affairs*, volume 72, 3

Lammens. H. (2003). *Islamul. Credințe și instituții*. București: Corint

Mishal & S., Goldberg, O. (2014). *Understanding Shiite Leadership: The Art of the Middle Ground in Iran and Lebanon*. New York: Cambridge University Press

- Mo'īn, M. (1998). *Farhang-e fārsī*. Tehrān: Āmīr Kabīr
- Putnam, R. D. (1988). Diplomacy and Domestic Politics: The Logic of Two-Level Games. *International Organization*, Vol. 42, No. 3. p. 427-460
- Rosenau, James. (1999). *Linkage politics. Essays on the convergence of national and international systems*. New York: Free Press
- Rousseau, J.-J. (1781). *Essai sur l'origine des langues*. Ediție electronică, regăsită la adresa web http://classiques.uqac.ca/classiques/Rousseau_jj/essai_origine_des_langues/origine_des_langues.pdf
- Sapir, E. (1921). *Le langage. Introduction à l'étude de la parole*. Traduction française de S. M. Guillemin. Ediție electronică, regăsită la adresa web http://classiques.uqac.ca/classiques/Sapir_edward/langage/le_langage.pdf
- Šarī'atī, °A. (1377/ 1998). *Tašayoh-e °alavī va tašayoh-e šafavī/ Šiismul alavit și šiismul safavid*. Tehrān: Čāpakhaš
- Šarī'atī, °A. (1390/ 2011). *Eslām-šenāsī/ Islamologia*. Tehrān: Qalam
- Ṭabāṭabā'ī, M. H. °A (1388/ 2009). *Šī'eh dar eslām/ Šiismul în islam*. Qom: Būstān-e Ketāb-e Qom
- Thoraval, Y. (1997). *Larousse. Dictionar de civilizație musulmană*. București: Univers Enciclopedic
- Villar, C. (2006). *Le discours diplomatique*. Paris: L'Harmattan

***The German Oriental Society (Deutsche Morgenländische Gesellschaft), consultat la adresa web <http://transliteration.eki.ee/pdf/Persian.pdf>